

## A HABITAT MUNKÁJA ÉS BUDAPESTI INFORMÁCIÓS IRODÁJA\*

*Medveczky Imréné*

ENSZ HABITAT Kelet-európai Információs Iroda

Az ENSZ HABITAT Kelet-európai Információs Iroda öt éve működik az Építésügyi Tájékoztatási Központ (ÉTK) keretében.

A HABITAT-ról a szakemberek és a nem szakemberek már több forrásból értesülhettek. Az iroda öt éves évfordulója alkalmából mégis érdemes lesz felidézni néhány vele kapcsolatos tudnivalót.

### A HABITAT-program kialakulása és megvalósulása

Az *emberi település*, az "ember által alkotott környezet" vagy "emberi habitat" fogalma átfogja az emberi közösségek minden válfaját és az emberi életvitel teljes követelményrendszerét. Az emberi település egyaránt lehet falu, metropolis, nomád sáttortábor vagy egy-egy nagyváros valamelyik lakótelepe. Bennük az a közös, hogy mindig az emberek és az életük viteléhez szükséges igények állnak jelentőségük tengelyében. Részint az olyan fizikai szükségletek, mint amilyen a lakás, víz, közlekedés, szállítás, energiaszolgáltatás, egészségügyi és jóléti ellátás, részint pedig a kulturális igények kielégítésére szolgáló létesítmények, parkok, könyvtárak, színházak és sportcsarnokok. Ennek alapján mondhatjuk, az "emberi települések" fogalma a világ népeinek életszínvonala, emberhez méltó élete szempontjából kulcsfogalom.

\* Cím: ENSZ HABITAT Kelet-európai Információs Iroda  
Budapest VIII., Kerepesi út 27/a 1087  
Telefon: 331-729  
Telex: 22-65-64  
Levél cím: 1400 Bp., Pf. 83.

Minden település azt a dinamikát tükrözi vissza, amellyel az emberek egy csoportja hajlékot teremt magának, dolgozik és egymásra hat. Ezt a komplex folyamatot olyan tényezők határozzák meg, teszik sajátossá, mint a klíma, a tradíciók, a jártasságok és a természeti erőforrások.

A települések egyszerre alapjai és színterei minden társadalmi és gazdasági tevékenységnek. Kielégítő állapotuk ezáltal a világ minden szegletében előfeltétel a népesség minőségi életéhez.

Korunkban a népesség robbanásszerű gyarapodása, a gyorsuló urbanizáció a települések fejlesztésének kérdését különösen sürgetővé tette. Az utóbbi évtizedekben olyan méretű népvándorlás ment végbe a világon, amilyenre még nem volt példa: az emberek százmilliói költöztek vidékről városokba. Az iparosodott országokban ez hamarabb s viszonylag rendezett körülmények között zajlott le, a fejlődő országokban különösen 1960 után gyorsult fel, s rendkívül súlyos társadalompolitikai és egészségügyi gondokat hozott felszínre. (A nagyvárosok egészségtelen fejlődésére jellemző, hogy lakosságuk növekedése kétszerte gyorsabb, mint a világ népességéé. Főleg a metropolisokat sújtja a túlnépesedés: bennük megint csak kétszer olyan gyorsan gyarapszik a lélekszám, mint a kisebb városokban. A világ város lakóinak száma e "népvándorlás" következtében 25 év alatt megduplázódott. Becslések szerint 2000-ben már csaknem 3 milliárd ember fog városokban élni.) Várhatóan még Európában is tartani fog a lakosság városba áramlásának folyamata, s így annak ellenére, hogy földrészünkön a népesség robbanásszerű növekedésével nem kell számolni, a városok tudatos, tervszerű fejlesztése fontos kérdés marad.

A városokba áramlási folyamat drámai, sőt tragikus következményei közismertek: a fejlődő országok metropolisainak egy részében — főleg a fejlődő világ nyomornegyedeiben, de London és New York rokkant nyomortanyáin is — alig tudnak gondoskodni az ivóvízellátásról, az egészségügyi gondozásról, a legalapvetőbb szükségletekről.

E világméretű probléma "jobb későn, mint soha" alapon való felismerése nyomán a feladatok megoldásának elősegítésére a világ számos országa csatornába állt, elsősorban természetesen azok az országok, amelyek eredményeik bemutatásával, fejlesztési politikájukkal irányt tudnak mutatni más országok, ezen belül a fejlődő országok számára.

Az egyeztetett cselekvés érdekében az ENSZ 1976-ban Vancouverben *településfejlesztési világkonferenciát* hívott össze. A konferencián 131 állam több mint 2000 hivatalos résztvevője volt jelen a nemzetközi és tudományos szervezetek képviselőin kívül. A HABITAT-konferencia politikai programot javasolt a kormányoknak az urbanizációs problémák feltárására, megoldására, a központi beavatkozás és irányítás szükségességére, a megoldás technikai eszközeire vonatkozóan, különösen hangsúlyozva a lakásépítés, az infrastruktúra és a környezet kialakításának multhatatlan voltát. Ez az ún. *Vancouveri deklaráció az emberi településekről*.

A konferencia bizottságaiban további — részletezőbb — ajánlások is születtek, amelyek megvalósítására később széles körű nemzetközi együttműködés bontakozott ki. Főként az alábbi területeken:

- ◆ településpolitikai,
- ◆ településtervezés,
- ◆ szervezetek, irányítás,
- ◆ lakás, infrastruktúra,
- ◆ földhasználat,
- ◆ közösségi részvétel.

A konferencia a nemzetközi együttműködés alapelveit és irányait illetően így foglalt állást:

- ◆ segíteni a kormányokat saját településfejlesztési politikájuk kialakításában,
- ◆ technikai-műszaki segítséget nyújtani a fejlődő országoknak a települések fejlesztéséhez,
- ◆ oktatási programokat szervezni a fejlődő országok szakemberei részére,
- ◆ megszervezni az információcserét és a közös kutatásokat.

Az 1976-os konferencia — összességében — elérte célját. Így mindenekelőtt tette serkentően sikerült felhívnia a kormányok figyelmét a tervszerű településfejlesztés politikai fontosságára. A világ közvéleménye ugyancsak felfigyelt a településekkel kapcsolatos kérdésekre. Ajánlásai reálisak, s így minden ország alkalmazhatja és beépítheti őket saját településpolitikájába. Leszögezve, hogy a fej-

lett és a fejlődő országok egyaránt ki vannak téve a rohamos urbanizáció veszélyeinek és ártalmainak. Végül megalapozta a nemzetközi együttműködést a településfejlesztés témakörében.

A konferencia javaslata alapján az ENSZ-közgyűlés 32. ülészakán (1977) a 162. sz. határozattal létrehozta az *ENSZ HABITAT Bizottságát*. Benne 58 állam rendelkezik tagsággal, amely 3 évenként rotációval cserélődik. A szocialista országok 6 helyet kaptak a bizottságban. Magyarországot 1980-ban választották a bizottság tagjai közé.

A bizottság és a *HABITAT-titkárság* feladata, hogy szervezze és irányítsa a nemzetközi együttműködést a *Vancouveri ajánlások* nemzeti megvalósítása érdekében. A bizottság évente ülésezik: 1979-ben Nairobi, 1980-ban Mexikóváros, 1981-ben Manila, 1982-ben ismét Nairobi, 1983-ban Helsinki, 1984-ben Libreville, 1985-ben Kingston volt az ülés színhelye. Az ülések mindegyikén egy vagy több fontos, lényeges témát vitatnak meg az emberi településekkel kapcsolatban. Ezek az alábbiak: emberi települések pénzügyi és szervezési kérdései; energiaigények és -megtakarítások az emberi településeknél; vidéki települések és központok fejlesztése; az építőipar szerepe és közreműködése a településfejlesztési programokban, a nemzetek, gazdaságok, társadalmak fejlődésében; az infrastruktúra megteremtése vidéki településeken, nyomortanyákon és engedély nélkül létesült telepeken; emberi települések tervezése természeti katasztrófák által veszélyeztetett területeken; közlekedés vidéki és városi területeken, különös figyelemmel a korlátozott erőforrásokkal rendelkező csoportokra; az emberi települések témakörével foglalkozó továbbképzés rendszerszerű és átfogó megközelítése; a települési információk rendszerszerű és átfogó kezelése; emberi települések tervezése és szervezése a kis- és középvárosok és a helyi központok nézőpontjából; a közösségi részvétel.

A HABITAT végrehajtó szervezete az ENSZ Emberi Települések Fejlesztésének Központja (United Nations Centre for Human Settlements, UNCHS; a továbbiakban: HABITAT Központ) Nairobi-ban (Kenya) székel. Vezetője *dr. Arcot Ramachandran* főigazgató, az ENSZ főtitkárhelyettese.

A HABITAT programját három osztály hajtja végre: a kutatási és fejlesztési, a műszaki együttműködési, valamint az információs, audiovizuális és dokumentációs osztály.

A *kutatási és fejlesztési osztály* az emberi településekkel kapcsolatos problémák megoldásához először a fennálló körülményeket elemzi. Megkísérli a vonatkozó kérdések és irányzatok azonosítását, feltárja a problémák megoldására alkalmas megközelítéseket. Az általa kézben tartott kutatások nyolc témate-

rületet fognak át. Eredményeik műszaki kiadványok, szemináriumok és szakértői tanácskozások révén válnak közzismertté. Az osztály további feladata, hogy a HABITAT Bizottság számára összegyűjtse az emberi települések kritikus problémáit, jelentéseket készítsen. Saját kutatásai is vannak (pl. az építőipar részvétele és szerepe a társadalmi-gazdasági növekedésben; energiamegtakarítás az épületek tervezésében, építésében és kezelésében; szállítási stratégia a fejlődő országokban; a külvárosok nyomornegyedeinek javítása; helyi technológiák és építőanyagok alkalmazása; a szervezett magán-erős építkezés támogatása szövetkezeti részvétellel). Regionális alapon olyan témákról készítenek tanulmányokat, mint településpolitikai Ázsiában és a Csendes-óceán vidékén, települések tervezése Latin-Amerikában és a Karib-tenger térségében.

A fejlődő országok számára különös jelentőségű az építőanyagok kérdése és az építőipar szerepe. A HABITAT Központ e vonatkozásban együttműködik az ENSZ Iparfejlesztési Szervezetével (UNIDO), s együttesen globális konzultációkat szerveznek az építőanyag-iparról. A föld alapanyagú technológiákkal, az energiaigényekkel és felhasználással, az alacsony jövedelműek településeinek alapvető infrastruktúrájával kapcsolatos kutatások irányítása és publikálása ugyancsak hozzá tartozik.

Az emberek, különösen az igen szegények, minden időben igyekeztek saját lakáshoz jutni. A kutatási és fejlesztési osztály ebbéli elszántságukat figyelembe véve, igyekszik ösztönözni a kormányokat, hogy támogassák a szegények és hátrányos helyzetűek erőfeszítéseit saját lakásuk és környezetük kialakításában, javításában.

A *műszaki együttműködési osztály* programjában – az irányelvek kialakításától kezdve a speciális programok végrehajtásáig – a vidéki és városi településfejlesztés minden kérdése fellelhető. 1985-ben a HABITAT az illetékes kormányokkal együttműködve programot valósított meg Ázsia, Afrika és Latin-Amerika 77 országában (beleértve Nyugat-Ázsiát, a Csendes-óceán vidékét, valamint a karib-tengeri területet is), hozzávetőlegesen 90 millió USD értékben. A HABITAT külön figyelmet fordít a legkevésbé fejlett országokra. Ennek jegyében csaknem az összes olyan országban, amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezete ilyennek minősített, számos projektet valósított meg. A HABITAT a műszaki együttműködési program keretében számos ösztöndíjast küld a különböző oktatási intézményekbe.

A HABITAT kutatási, fejlesztési és műszaki együttműködési erőfeszítései következtében jelentős információs anyag keletkezik. Ennek terjesztése az egész világnak hasznos lehet. *Az információs,*

*audiovizuális és dokumentációs osztály* ezt a feladatot látja el, különös súlyt helyezve a szóban forgó információknak a fejlődő országokba való eljuttatására és cseréjére. Belőle az oktatási és továbbképző intézetek, az állami szervek, a szakmai csoportok és a nem állami testületek egyaránt részesedhetnek. Az emberi településekről készített filmek, audiovizuális és nyomtatott információs anyagok főként az oktatási és továbbképző intézményekben, a rádió- és televízióállomásokra jutnak el.

A HABITAT-nak információs irodái vannak Ammanban, Bangkokban, Budapesten, Genfben, Mexikóvárosban, Nairobian, New Yorkban és Vancouverben. Ezek az irodák segítik az információ terjesztését és cseréjét az egész világon, beleértve azt a mintegy 200 filmet is, amelyet nagyrészt a vancouveri világkonferenciára készítettek a részt vevő országok. Az azóta készültekkel együtt (pl. az új és megújítható energiaforrások, a nyomortelepek javítása, az alacsony költségű ivóvízellátás és szennyvíztisztítás, energiamegtakarítás a tervezéseknél, az épületek felújítása, szállítási módszerek a fejlődő országokban) ezek a filmek gyakorlatilag fellelelik a teljes települési problematikát. Nem marad ki a HABITAT a videoprogramok készítéséből és széles körben való terjesztéséből sem, akár az iparilag fejlett, akár a fejlődő országokról van szó. A filmtár a regionális irodákon keresztül érhető el, és közvetítésükkel ingyen kölcsönözhető.

A HABITAT segíti a kormányokat a korszerű információkezelési módszerek kialakításában. Szolgáltatásai az alapvető könyvtári tájékoztatók kiadását, a településekre vonatkozó referátumokat és indexeket éppúgy fellelelik, mint a háromnyelvű tezauszst és a mikroszámítógéppel segített bibliográfiai adatfeldolgozást. Számos bibliográfia készül a műszaki jelentések és tanulmányok kivonataival. A témákra orientált bibliográfiák egyebek mellett a helyi építőanyagok, a közösségi részvétel kérdéseiben kínálják fel a tájékozódás lehetőségét. Ezek az adatok alkotják a magvát a HABITAT Központ számítógépesített adatbázisának, a HABIDOC-nak, amelyet mikrofilmlapos dokumentumszolgáltató rendszer egészít ki.

A HABITAT azt vallja, hogy a mikroszámítógépek még a legszegényebb fejlődő országok számára is lehetővé teszik, hogy hozzáférhessenek az elektronikus adatfeldolgozás alapvető, új technológiájához, s ezért úttörő munkát végzett a mikroszámítógépek felhasználásában a települések tervezése és irányítása területén. Ez a szoftverfejlesztést, a települések adatainak kezelését tanító továbbképzési "műhelyközpontok"-at, a kormányok számára a speciális szakértői szolgáltatásokat és a műszaki együttműködési projektek támogatását egyaránt ma-

gában foglalja. A HABITAT kérésre rendelkezésre bocsátja saját szoftvercsomagjait, így a *Városi adatok kezelésének szoftverjét* és a *Lakásépítés finanszírozásának szoftverjét*. Az elsőt arra tervezték, hogy a városi és regionális tervezőintézetek különféle tevékenységeiben bemutassa a mikroszámítógép alapú adatkezelést és továbbképzést biztosítson hozzá, az utóbbit arra, hogy pénzügyi kérdésekben és jelentésközlésekben támogassa a kis szériájú lakásépíté-  
seket és telekfejlesztési programokat.

A HABITAT információs, audiovizuális és dokumentációs osztálya adja ki évente háromszor a *HABITAT NEWS*-t, a HABITAT hivatalos lapját, amelyet ingyenesen küldenek szét a világ minden tájára, szükség szerint arab, francia és spanyol nyelvű kiegészítéssel.

### A HABITAT budapesti irodája

A HABITAT információs tevékenységéhez kapcsolódik a budapesti kelet-európai információs iroda is. Illetékessége Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság, Románia és a Szovjetunió területére terjed ki, ami természetesen feltételezi a Nairobiban székelő központtal és a többi regionális irodával való kapcsolattartást.

A kérdés az, hogy az ENSZ HABITAT-nak miért esett a választása éppen Budapestre, amikor Kelet-Európában irodát akart létesíteni? Erre a HABITAT Központ munkatársai tettek javaslatot, amivel a többi szocialista ország is egyetértett. A javaslat azon alapult, hogy Magyarország aktívan vett részt a HABITAT-konferencia előkészítésében, és a konferencián – az ÉTK által készített audiovizuális információs anyagok alapján – úgy látták, hogy e téren az ország érdekelt szakembereinek jó szakmai felkészültségére lehet támaszkodni.

A budapesti HABITAT-irodát 1980. november 20-án nyitotta meg *dr. Arcot Ramachandran*, az ENSZ főtítkárhelyettese és *dr. Szabó János* államtitkár. Ugyanekkor megállapodást írtak alá az iroda működéséről.

Dr. Arcot Ramachandran a megnyitón kiemelte, hogy több lehetőséget lát arra, hogy a magyar szakértők bekapcsolódjanak azokba a lakásépítési, építőipari, városfejlesztési programokba, amelyeket a HABITAT Központ a fejlődő országokban szervez. A magyar szakemberek munkásságát azóta elsősorban a szellemi-műszaki kapacitások vonalán vették igénybe: az iroda közvetítésével a kutatási és fejlesztési, valamint a műszaki együttműködési osztály által rendezett *szakértői tanácskozásokon* vettek részt, és *tanulmányok készítésére* kaptak meg-

bízást. A kelet-európai iroda a HABITAT bizottsági üléseire a magyar építőipari, településfejlesztési, tájékoztatási kérdésekről *videoprogramokat* készített (A lakásépítés fejlődése Magyarországon; Természeti katasztrófák elleni védelem Magyarországon; Földhasználat Magyarországon; Az információ az emberi települések szolgálatában Magyarországon; Közép- és kisvárosok fejlesztése Magyarországon címmel).

A budapesti ENSZ HABITAT Kelet-európai Információs Iroda feladatai közé tartozik: a *HABITAT Központtól kölcsönzött filmek és információs anyagok kezelése és továbbítása* a szocialista országok illetékes intézeteihez; angol filmanyagok adaptálása orosz vagy magyar nyelvre; információs anyagok szerkesztése, kiadása, terjesztése; a szocialista országok intézeteiből begyűjtött információs anyagok rendszerezése és továbbítása a HABITAT Központba; megfelelő propaganda és műszaki tájékoztatás szervezése a HABITAT területén felhasználható anyagok terjesztésére; konzultációk és szakmai továbbképzések szervezése; oktató-, tájékoztató filmek készítése az ENSZ különböző programjai részére a HABITAT Központ közreműködésével.

A kelet-európai iroda feladatainak teljesítése érdekében az ÉTK hazai és nemzetközi kapcsolatait felhasználva alakította ki regionális kapcsolatait. A régió országaiban HABITAT-információs napokat rendezett: Pozsonyban 2, Prágában 2, Berlinben 3, Weimarban 1, Drezdában 1, Moszkvában 1, Plovdivban 1, Kassán 1, Bukarestben 4, Iași-ban 3, Kolozsvárott 1, Magyarországon évente 6–10 alkalommal. Vándorkiállítás az NDK-ba, a Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Bulgáriába jutott el.

Az iroda a régió országainak részvételével *minden évben regionális értekezletet* tart. Itt a résztvevők megállapodtak, hogy miként kooperáljanak a kelet-európai irodával és segítsék feladatainak ellátásában. A szocialista országok gazdag tapasztalatai, így a lakásépítési programok, energiafelhasználási ésszerűsítések stb. a budapesti iroda közvetítésével hathatós segítséget nyújtanak a fejlődő országoknak.

A budapesti iroda a HABITAT Központtól filmeket kapott forgalmazásra. E filmeket és videoprogramokat 15 fő téma köré lehet csoportosítani (építésügy, lakásépítés, építészet-karbantartás-rekonstrukció, városépítés, mezőgazdaság, földreform, talajjavítás, gazdasági fejlődés, természeti kincsek megőrzése, vízellátás, tervezés, természeti katasztrófák, társadalmi közreműködés, társadalmi változások, energiatakarékosság).

A kelet-európai iroda nemcsak filmjeivel, hanem írásos információs anyagaival is segítette-segíti a szakembereket. A jövőben ugyancsak ezt szeretné tenni.

*MEDVECZKY Imréné: A HABITAT munkája és budapesti információs irodája*

A budapesti ENSZ HABITAT információs iroda mint a kelet-európai régió irodája, öt éve működik. Ebből az alkalomból a cikk ismerteti a HABITAT-program kialakulását, szervezetét és a budapesti iroda eddigi munkásságát.

\* \* \*

*МЕДВЕЦКИ, М.: Программа HABITAT и будапештское информационное бюро*

Будапештское информационное бюро, как бюро восточно-европейского региона программы HABITAT, функционирует 5 лет. По этому случаю статья знакомит с программой HABITAT, с организацией и деятельностью будапештского бюро.

\* \* \*

*MEDVECZKY, M.: The work of HABITAT and its Budapest Information Bureau*

The UN's HABITAT Budapest Information Bureau has been operating as the East European regional representative for five years. On this occasion, the paper describes the formation and organization of the HABITAT project and the activities of its Budapest Bureau.

\* \* \*

*MEDVECZKY, M.: Die Tätigkeit des HABITAT und dessen Informations Büro in Budapest*

Das Budapester Informations Büro des UN HABITAT als das Büro der osteuropäischen Region funktioniert seit 5 Jahren. Aus diesem Anlass macht der Artikel die Entfaltung des HABITAT Programs, den organisatorischen Aufbau und die bisherige Arbeit des Budapester Büros bekannt.

\* \* \*

---

## X. NEMZETKÖZI MIKROFILMTECHNIKAI ÉS REPROGRÁFIAI KOLLOKVIUM

Az NDK Központi Információs és Dokumentációs Intézete és a Csehszlovák Műszaki Tudományos Társaság 1986. december 16–17-én Lipcsében rendezi a KGST-tagországok X. nemzetközi mikrofilmtechnikai és reprográfiai kollokviumát.

A kollokvium célja:

- ◆ tapasztalatcsere a korszerű mikrofilmtechnika és reprográfia alkalmazásáról,
- ◆ információ a tudományos eredményekről és újdonságokról.

A kollokvium nyelve: német, cseh és orosz.

Valamennyi előadás és hozzászólás szinkrontolmácsolását biztosítják.

Részvételi díj: 220,— DDM

Jelentkezési határidő: 1986. július 1.

Jelentkezési lap az OMIKK nemzetközi és koordinációs osztályán (Budapest VIII., Múzeum u. 17. I. 113.) igényelhető.